

DE FINANCIËLE HERVORMINGSAGENDA VAN HET EUROPEES PARLEMENT 2014-2019

Een maatschappelijk manifest van

De financiële crisis van 2008 en de daaropvolgende economische crisis hebben nog eens getoond hoe belangrijk een goed functionerende financiële sector is. Consumenten rekenen op een betrouwbare dienstverlening, belastingbetalers willen geen onverwachte rekeningen gepresenteerd krijgen en de samenleving verwacht dat de financiële sector een positieve rol speelt in het oplossen van maatschappelijke problemen als klimaatverandering.

Er is al het nodige gebeurd. Sinds 2009 zijn de kapitaalseisen voor banken aangescherpt, is het beloningsbeleid bij sommige banken gematigd (met name voor bestuurders) en zijn financiële markten transparanter gemaakt. Binnen de Bankenunie zal één toezichthouder effectiever zijn werk kunnen doen en de schuldeisers van banken zullen voortaan worden aangeslagen voordat de belastingbetaler in beeld komt.

Maar daarmee zijn we er niet. Veel in de financiële wereld is nog niet veranderd of gaat zelfs de verkeerde kant op. De omvang van de Europese bankensector nam verder toe, van 340% van het BBP van de EU in 2007 naar 368% in 2011. De schuldhefboom van de banken blijft historisch hoog. De wereldwijde markt voor afgeleide financiële producten (derivaten) groeide tot twaalf maal het totale mondiale BBP in 2012, bijna tien keer zoveel als eind jaren '90. Financiële markten belemmeren bedrijven om te investeren in de toekomst. Negen van de tien bestuurders van grote ondernemingen gaf aan zich teveel op de korte termijn te moeten richten, zes van de tien geeft aan dat de druk hiertoe de laatste vijf jaar is toegenomen.

Om te komen tot een werkelijk dienstbare en stabiele financiële sector zijn verdere hervormingen nodig. Deze kunnen niet enkel op nationaal niveau plaatsvinden. De komende jaren zal de Europese Unie een doorslaggevende rol spelen. Het Europees Parlement zal hierin een belangrijke medebeslissende stem hebben.

Als maatschappelijke organisaties staan wij voor de positie van consumenten, werknemers en burgers binnen en buiten Europa. Deze willen nuttige betaalbare diensten, goed werk, een gezonde leefomgeving en leefbare wereld. Ons doel is een financiële sector waarin geld verdienen en maatschappelijke waarde creëren samen gaan. Een financiële sector met professionals die het vertrouwen van hun klanten genieten en die, niet door regelgeving gehinderd, de samenleving optimaal kunnen bedienen. Om daar te komen dienen de komende vijf jaar de volgende stappen te worden gezet.

1. Naar veilige banken. Banken moeten minder complex en met elkaar verweven zijn om te voorkomen dat risico's zich onzichtbaar opbouwen en door het financiële systeem verspreiden. Scheid daarom de zakenbankactiviteiten af van de spaarbanken. Ook moeten banken over voldoende eigen vermogen beschikken om tegenvallers op te kunnen vangen. Met meer eigen vermogen in de bank zullen ook aandeelhouders scherper toezien op de risico's die met hun geld worden genomen. Als banken toch failliet gaan moeten de schuldeisers van de bank daar als eerste de prijs voor betalen en is pas als laatste de belastingbetaler aan de beurt. Een eerste belangrijke stap moet gezet worden in de doorlichting van de bankbalansen die dit jaar plaatsvindt.

2. Naar klantgerichte banken. Europa kan en moet meer doen om de positie van de Europese consument van financiële diensten te versterken. Daartoe moet de concurrentie in de financiële sector versterkt worden. In Nederland is er nu een oligopolie van te grote instellingen. Consumenten hebben daardoor te weinig betekenisvolle keuzevrijheid. Die moet worden vergroot. Consumenten staan bijvoorbeeld sterker als financiële instellingen van complexe producten een basisversie in hun assortiment moeten opnemen. Ook moeten consumenten hun bankrekeningnummer kunnen meenemen als ze overstappen naar een andere bank. Regelgeving, bedoeld om de klant te beschermen, mag niet haar doel voorbijschieten en de goedwillende bankier belemmeren de klant op maat te bedienen.

3. Naar transparante financiële instellingen. Wat doen financiële instellingen met het geld dat hen is toevertrouwd? Een zinvolle discussie over de maatschappelijke waarde van de financiële sector vereist meer transparantie over de sectoren, bedrijven en geografische regio's waarin wordt belegd en geleend, over wat de impact is van het (duurzaamheids-)beleid, de lobby, de bedrijfsstructuur en belastingbetalingen in alle landen waar de instelling economisch actief is. Daarvoor moeten ook hun klanten, de niet-financiële bedrijven, meer inzicht geven in de sociale en milieu aspecten van hun bedrijfsvoering ('*integrated reporting*'). Ook toezichthouders moeten meer kijken naar de Ecologische, Sociale en Governance (ESG) aspecten.

4. Naar een complete Bankenunie met bescherming van consumenten. In Nederland houdt de Autoriteit Financiële Markten (AFM) naast De Nederlandsche Bank (DNB) toezicht op financiële instellingen. Waar DNB let op de financiële gezondheid van de financiële instellingen, waakt de AFM erover dat deze niet ten koste gaat van hun klanten. Financiële consumenten staan vaak machteloos tegenover financiële instellingen die over een grote kennisvoorsprong beschikken. In de Bankenunie zal de Europese Centrale Bank (ECB) de rol van DNB overnemen. Er is echter nog geen 'Europese AFM', noch liggen daartoe voorstellen op tafel. Omdat Europese regelgeving steeds dwingender wordt kan deze het relatief uitgewerkte Nederlandse gedragstoezicht ondermijnen. Daarom dient ook op Europees niveau gedragstoezicht ontwikkeld te worden, met nadruk op nut en eenvoud van producten, op de verdienmodellen van banken en hun zorgplicht.

5. Naar een lange termijn oriëntatie van de financiële sector. De financiële crisis heeft laten zien dat achter mooie winstcijfers grote risico's verborgen kunnen gaan. Bankiers, verzekeraars, pensioenbesturen en vermogensbeheerders ondervinden echter nog altijd prikkels, vanuit de beloningsstructuur maar ook vanuit regelgeving, om het korte termijn financiële resultaat voorop te stellen. Binnen financiële ondernemingen wordt een eenzijdige focus op aandeelhouderswaarde versterkt door de dominante positie van de CEO en het verdwijnen van beschermingsconstructies. Hierdoor blijft het gevaar dat banken te veel risico nemen. Binnen het

topbestuur en de Raad van Commissarissen moeten meer mensen met andere achtergronden (klant, werknemers, sociale en ecologische duurzaamheid) een plaats krijgen. Ook kan een financiële transactie taks bijdragen aan het relatief aantrekkelijker maken van lange termijn financiering, net als loyaliteitsdividend of extra stemrecht voor langdurige aandeelhouders.

6. Naar verantwoorde inkomens in de financiële sector. De afgelopen jaren is ook in Europa de inkomensverdeling een stuk ongelijker geworden. De snelle stijging van de salarissen in de financiële sector van voor 2008 heeft hier in belangrijke mate aan bijgedragen. Financiële professionals zijn veelal hoog opgeleid en werken hard. Daar past een goede beloning bij. Deze mag echter niet aanzetten tot het nemen van onverantwoorde risico's. Beperk daarom de variabele beloning en bonus, het gebruik van verkoop- en winsttargets en de grote verschillen in het totale loongebouw. Zie streng toe op de naleving hiervan in heel de EU.

7. Voorkom dat risico's verschuiven naar schaduwbankieren. Veel van de nieuwe regelgeving heeft betrekking op banken. Daarom moet er voor gewaakt worden dat de financiële risico's niet simpelweg verschuiven naar wat heet het 'schaduwbankieren'; ongereguleerde financiële instellingen die intermediairen tussen mensen en instellingen met geldsurplus en -tekort. Tegelijk moet er wel ruimte blijven voor alternatieve financieringswijzen die juist de relatie tussen de uiteindelijke crediteur en debiteur versterken als kredietunies, *crowdfunding* en ondershandse leningen.

8. Naar een eerlijke belastingheffing. Te veel financiële instellingen faciliteren nog belastingontwijking en -ontduiking of zoeken zelf de randen van de wet op. Een sterke Europese aanpak is nodig om een einde te maken aan het schuiven met winsten, het mijden van bronbelasting en misbruik van belastingverdragen. Vooral trustkantoren die bedrijven hierbij helpen moeten aangepakt worden. Het uitwisselen van gegevens tussen nationale belastingdiensten is een belangrijke stap, maar het verdient ook aandacht van de toezichthouder. Belastingontwijking is geen duurzaam verdienmodel. Ook op de geldstroom via schaduw bancaire activiteiten, zoals het opknippen en doorverkopen van schulden, die nu buiten het zicht van toezichthouders blijven, dient de EU strikte controle te houden.

9. Behoud de vrijheid om de financiële sector te reguleren. Het nieuwe EP zal zich moeten uitspreken over een eventueel vrijhandelsakkoord met de VS. De financiële sector is hiervan een belangrijk onderdeel. Voorop moet staan dat de EU de vrijheid behoudt om zijn financiële sector te reguleren en waar nodig in te grijpen zonder dreiging van schadeclaims.

10. Naar een transparante en evenwichtige beleidsvorming. De financiële sector heeft veel invloed gehad op de regels en het toezicht voor de eigen sector, en heeft dat nog steeds. Het Europese beleidsproces moet veel evenwichtiger, met voldoende ruimte voor andere belanghebbenden om in een vroeg stadium mee te praten. Daarvoor moet het beleidsproces transparanter worden. Met maatschappelijke organisaties moet een steviger sociale dialoog worden gevoerd, ook over de financiële sector.

De komende vijf jaar zal blijken of Europa de juiste lessen heeft getrokken uit de financiële en economische crises. Wij roepen de nieuwe Europarlementariërs op zich hard te maken voor deze maatschappelijke hervormingsagenda voor de financiële sector. Op onze steun kunnen ze daarbij rekenen.